

Анна Барікова

кандидат юридичних наук

*(Національна академія внутрішніх
справ, Верховний Суд)*

ЦІЛІ ДИСКРЕЦІЇ В ЗАСТОСУВАННІ НОРМ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що цілі дискреції в застосуванні норм фінансового права пов'язані з її інструментальним (процедурно-процесуальним) виміром для індивідуальної справедливості в правозастосуванні [16]. Йдеться про такі орієнтири, як гарантування верховенства права, справедливості, доцільності та ефективності, максимально повно забезпечуючи досягнення визначених правом завдань [6, с. 90], досягнення мети [17, с. 10], забезпечення справедливості та ефективного поновлення порушених прав та інтересів шляхом прийняття оптимального, раціонального, мотивованого й обґрунтованого рішення, у встановлених межах [1, с. 34; 7].

Окреслені цілі за своєю сутністю є динамічними, виявляються під час розмірковування, оцінки обставин, усвідомлення (у висновках та думках) в межах свободи волевиявлення для вирішення питання по суті [7, с. 11–12]. Має бути забезпечений розумний баланс між публічним і приватним інтересом для забезпечення досягнення поставлених завдань із вільним вибором під час прийняття рішень [3, с. 108]. Як наслідок, досягаються позитивні наслідки дискреції в межах відповідних адміністративних і судових процедур. Дискреція в застосуванні норм фінансового права є комплексним правовим явищем, яке має охоплювати внутрішньо узгоджені, взаємопов'язані, однорідні інструменти для досягнення мети правового регулювання в межах регулятивно-організаційного впливу на відповідні суспільні відносини як частини правової організації життєдіяльності держави та суспільства в єдності та взаємодії всіх її складових елементів.

Вплив означає результативну організаційно-правову дію щодо суспільних відносин, яка здійснюється завдяки як правовим засобам (нормам права, актам застосування права), так і іншим правовим явищам (правосвідомості, правовій культурі, правотворчому процесу тощо) [8, с. 9]. Ураховуючи глобалізацію відносин, зокрема, під час застосування норм фінансового права цілі дискреції згідно з теорією «живого права» зумовлені та дозволяють виправити неспроможність національного законодавства вирішити весь обсяг питань, із якими зустрічаються правозастосувачі. Зазначені цілі впливають на фінансові правовідносини щодо визначення, зміни чи припинення прав та обов'язків учасників в правомірній індивідуалізований односторонній юридично значущий спосіб шляхом

впорядкування конкретної правозастосовної ситуації.

Така емпірична реальність є середовищем виникнення та дії права [15, с. 15–22]. «Живе» право, в контексті організованої єдності державного, суспільного та економічного життя, здатне задовольняти постійні запити, трансформуватися з огляду на потреби та вдосконалюватися разом із розвитком суспільних відносин [11, с. 129]. Вказана концепція, оскільки закони не здатні охопити всю різноманітність життя, спрямована на орієнтацію юриспруденції досліджувати соціальну дійсність, застосовуючи у відповідній сфері суспільного життя індивідуальний регулятивний підхід та створення окремих індивідуальних актів [12, с. 62]. Такий вплив виявляється в діяльності уповноважених суб'єктів щодо прийняття рішення з організації суспільних відносин на підставі чинного законодавства шляхом установлення масштабу поведінки для досягнення балансу цілей, що конкурують, та узгодження максимальних і мінімальних обсягів врегулювання відповідної сфери суспільних відносин [14, с. 49].

Основою індивідуального регулятивного впливу є нормативне, але необхідно враховувати й конкретні життєві ситуації, особу, що надає індивідуалізації та конкретизації, коли суб'єкти повинні мати простір, у якому можуть самостійно формувати поведінкові моделі [13, с. 6]. Регулятивні межі визначені позитивним правом – як межі правового впливу на суспільні відносини за допомогою правових засобів, з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних факторів. Суб'єктивні межі свободи суб'єкта діяти в односторонньому порядку на власний розсуд окреслені межами, встановленими джерелами позитивного права [5, с. 28]. З урахуванням цілей дискреції, під час реалізації суб'єктивної свободи вибору загальні об'єктивні межі створюють як нормативний вимір, так і повноваження суб'єкта, який приймає рішення.

Цілі стосуються не тільки окремих суб'єктів, а й забезпечують регламентацію та стимулювання розвитку чинних суспільних відносин, формування умов для виникнення нових суспільних відносин, запобігають появі суспільно шкідливих відносин [9, с. 83]. Йдеться про встановлення чи впорядкування суспільних відносин шляхом прийняття юридичних норм і в потрібних випадках індивідуальних рішень відповідно до цих норм, розв'язання в інтересах держави та суспільства юридично вагомих питань, що з'являються у межах цих відносин [2, с. 21; 4, с. 62]. Якість впливу на суспільні відносини можна оцінити за такими критеріями, як цінність, ефективність й економність [10, с. 266].

Отже, реалізація дискреції в застосуванні норм фінансового права повинна мати на меті досягнення позитивного для правової дійсності результату як для окремих платників, так і в цілому покращуючи умови груп людей, суспільства, держави, а також на транскордонному рівні. Необхідно брати до уваги кількісні показники матеріальних витрат (грошових, предметно-речевих, фізично-людських та інших) та якісні показники

досягнення результату впливу, порівнюючи їх з метою діяльності правозастосувачів та цілями дискреції.

1. Бааджи Н.А. Адміністративний розсуд в діяльності органів публічної адміністрації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2020. 246 с.
2. Демків Р.Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 19–23 (Серія: Право).
3. Красовська Д. Проблемні питання застосування дискреційних повноважень Національного банку України в процесі ліквідації банків. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 115 (2). С. 103–111.
4. Куліш А.М. Організаційно-правове забезпечення статусу працівників податкової міліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2003. 177 с.
5. Мухін В.В. Індивідуальне правове регулювання: загальнотеоретична характеристика. Харків: Право, 2017. 320 с.
6. Резанов С.А. Дискреційні повноваження як корупційні ризики в діяльності органів державного управління. *Право і Безпека*. 2014. № 3. С. 88–91.
7. Сеньків О.І. Судовий розсуд в адміністративному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет Державної податкової служби України. Ірпінь, 2012. 250 с.
8. Стрельцов Є.Л. Основне завдання законодавства – регулювання чи регламентування регулювання суспільних відносин: деякі міркування. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 9. С. 8–15.
9. Тарахонич Т.І. Ефективність правового регулювання. *Наукові записки НаУКМА*. 2004. Т. 26. С. 82–84 (Серія: Юридичні науки).
10. Чемодурова А. Правове регулювання та його ефективність у сучасному світі. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 4. С. 262–267.
11. Шапенко Л.О., Кириченко В.В. Концепція «живого права» Є. Ерліха у вимірі сучасного праворозуміння. *Держава та регіони*. 2019. № 1. С. 125–130 (Серія: Право).
12. Шапенко Л.О., Мельничук І.С. Індивідуальне правове регулювання в контексті правової реформи. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. 2020. № 4(57). С. 60–66 (Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»).
13. Brewer H. *By Birth of Consent: Children, Law and the Anglo-American Revolution in Authority*. USA: Omohundro Institute, The University of North Carolina Press, 2005. 408 p.
14. Carbone J. *Marriage as State of Mind: Federalism, Contract and the Expressive Interest in Family Law*. *Michigan State Law Review*. 2011. P. 49–82.
15. Ehrlich E. *Grundlegung der Sociologie des Rechts*. München und Leipzig: Verlag von Duncker und Humblot, 1913. 409 p.
16. Ho C.R. *The legal limits to administrative discretion: a rule model of public accountability in Hong Kong* : Thesis / University of Hong Kong. Pokfulam, Hong Kong SAR. 1983. URL: <https://hub.hku.hk/handle/10722/30210> (дата звернення: 04.01.2023).
17. Krauthausen R. *Ermessen und unbestimmter Rechtsbegriff*. *Verwaltungsrecht JZ*, 1955. 287 p.